

AZVONNY LEMKIVSHCHYNY

№ 2 (85)
березень-квітень
2013 р.

Газета заснована
29 квітня 1994 року

ЧАСОПИС ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

О, СОЛОВІЮ, ЧОМУ Я ТАК СПІВАТЬ НЕ ВМІЮ?

А соловейко на калині
Чудові трелі виграває,
Моїй дівчині він любимий
Чарівні пісні дарує.

О, Соловію, чому я так співають не вмію?
(з народної пісні)

Чи слухали ви коли-небудь пісні ополан, литевинів, польовиків, черкас, сеєрюків, сотаків, чи знайоми з їхніми культурами? Думаю, що ні. Ви можете навіть запитати: про кого ж це йде мова? А це колись на території нинішньої України були такі народи, спільноти, етнолокальні групи, які мали свою мову, культуру, традиції, обряди, але з часом вони зазнали асиміляції, тобто злиття одного народу з іншим шляхом втрати своєї і засвоєння його мови, культури, національних звичаїв і традицій. Не завжди це було природно, в більшості – штучно.

Сьогодні Україна не може похвалитися багатством етнографічних спільнот. В більшості вони вже розчинилися в титульному етносі, втратили все, що їх вирізняло з поміж подібних їх племен, все, що робило їх унікальними на цій землі. Етнографічні групи українського етносу зараз найкраще збереглися в межах Українських Карпат та Закарпаття. Найкраще зберегли свої особливості етнографічні групи горян Українських Карпат – бойки, гуцули, лемки.

Серед них найбільш багатотрадиційною групою, безперечно, є лемки-русини, котрі зазнали на протязі століть численних поневірянь, духовного і фізичного насилля, примусових переселень. Так само, на превеликий жаль, є проблеми самоідентифікації всередині самого лемківського середовища в Польщі, Словаччині та Україні.

Незважаючи на «словакізацію», «полонізацію», «русифікацію», і, як не дивно, «українізацію», лемки-русини прагнуть зберегти всіма фібрами своїх душ, своїх сердець мову, культуру, звичаї, традиції свого народу.

Яскравим психологічним виплеском душевних почуттів лемків-русинів є його пісенна спадщина, котра була і залишається потужним каталізатором і фактором самоідентифікації лемківської етнографічної групи.

Пісенний феномен Лемківщини, дякуючи Богу, не зникає – живе він не тільки в уродженцях Лемківського Бескиду, а й генетично вже у молодій лемківській порослі, у їхніх нащадках, для яких пам'ять предкового стала наріжним каменем їхніх духовних домівок на чужині.

Представниця цієї молоді порослі – 20-річна студентка четвертого курсу філологічного факультету Львівського національного університету імені І. Франка Христина Соловій, котра родом із Дрогобича, у відбірковому етапі (24.03.2013 р.) телевізійного співочого талант-шоу «Голос країни», що виходить на телеканалі «1+1», саме виконанням лемківської народної пісні «Горі, долом ходжу» та діалогом із тренерами сколихнула усталений хід чергового етапу теле-шоу, участь у якому забезпечують насамперед вокальні здібності та талант, а зовнішність і вік учасників мають вторинне значення. Вона змусила натиснути на «червону кнопку» відбору двох тренерів шоу – Олександра Пономарьова та Святослава Вакарчука. Останнього вона розчулила до сліз, ще й до того з патріотичним максималізмом, характерним для молодих, зазначила своє відношення до «російської попси» на українській сцені.

Звідки ж така закоханість у лемківську пісню в молодій і, безперечно здібній, талановитій дівчині? Думаю, що це результат успадкування та впливу виховання в родині, а може й генетична спадковість.

Більше 20 років тому в родині Івана Володимировича та Олександри Степанівни Соловій народилася дівчинка, котру назвали гарним українським іменем Христина.

Дитинство та шкільні роки маленької Христини не відрізнялися від її однолітків. Закінчила музичну школу з класу фортепіано. Але росла в такому середовищі, де в родинному колі, на різноманітних народних святкуваннях, чула народну пісню. З часом почала розбиратися як в походженні пісень, так і в походженні своєї родини...

І відкрила (думаю ще буде відкривати!) для себе багато цікавого в історії свого роду.

Виявилось, що родина її матері, Олександр-

ри Степанівни, була примусово переселена (депортована) у 1945 р. в село Кокутківці Зборівського району Тернопільської області з села Одрехова Сяноцького повіту (Польща). Моя родина була депортована зі сусіднього села Боська.

Мальовничу Одрехову зараховують до Лемківщини, але це вже безсумнівно її північно-західна периферія та пограниччя з Надсянням. Як і в Боську, тут також розвивалося і національно-культурне життя. Від 1892 р. активно діяла «Просвіта», яка утримувала 4 читальні (село було велике – біля 2,5 тис. мешканців), а про економічний розвиток дбали гурток товариства «Сільський Господар» та сільський кооператив, деякий час діяла ще й професійна школа ткацтва. Славилася Одрехова також своїм своєрідним багатоголосим співом – саме звідси походили члени оркестру «Браття Голутяки-Кузняни», який на своїх платівках записала у 1920-х рр. американська фірма Columbia Phonograph Company.

На Тернопіль була виселена дідусь Христини по материнській лінії Стефан Стефанович Скробала і прабабця (мама Стефана) Марія Іванівна Майчик (з дому Паліца). Ось тут вже можна розпочати мову і про музику, бо згадалось відоме багатьом лемкам прізвище – Майчик. Так, це саме мова про нього, рідного брата Христининої прабабці Марії – Івана Івановича Майчика (1927-2007) – українського диригента, фольклориста, композитора, педагога, заслуженого діяча мистецтв України, члена Національної спілки композиторів України. Він був автором та упорядником численних збірок хороших та вокальних творів, а також книги «Одрехова у минулому. 1419-1999». Саме він і порадив своєму племіннику Стефану Скробалу вступити в консерваторію з класу гобою («Ход, Стефанцю, будеш грати на дудці»), після закінчення котрої, грав в оркестрі оперного театру, викладав у Луцькому, а потім Дрогобицькому музичних училищах. Мама Христини продовжила батьківську справу – працює викладачем хору в старших класах Дрогобицької музичної школи.

Ось така коротенька історія з життя Христини Соловій. До речі, в телепредставленні Христини для «Голосу країни» можна бачити як Христина з матірню прийжджає до рідної сестри своєї прабабці – Ганни Серединської, котра проживає на околиці древнього Самбора на Львівщині, і котру вони часто відвідують.

Якщо дозволяє напружений студентський графік, то Христина співає в Народному ансамблі пісні і танцю «Лемковина» (Львів, Рудно). На дозвіллі полюбляє слухати відому виконавицю лемківських пісень Юлію Дошну, гурт «Lemko Tower Youth Ensemble», Аничку Чеберинич та ін., а також виконавців фольклору інших народів (Горан Брегович, Йоргос Даларас). Їй не байдужі і старий французький шансон, і сучасна альтернативна музика.

Вечір пісні та поезії

9 березня, в день народження Тараса Шевченка, Львівська обласна молодіжна організація «Молода Лемківщина», разом із студентською радою Львівської національної академії мистецтв, провела вечір пісні та поезії. Захід проходив в актовому залі Академії мистецтв. Свої вірші читали Марія Зятник, Сергій Ожипко, Аліна Звіздецька, Ігор Свистун. Вслід за ними звучали пісні бардів. Співали пісні на слова Т. Шевченка, українські естрадні та лемківські. Серед них були знані і маловідомі, веселі і сумні, ліричні та патріотичні. Лемківські пісні та поезія надавали вечору неповторного колориту. Міхаїла Мушинка зі Словаччини заспівала кілька пісень, відомих серед словацьких русинів-українців-лемків.

Зустріч молодих українців

14-17 березня у Львові відбулася робоча зустріч молодіжних організацій української діаспори, що належать до Світового Конгресу Українських Молодіжних Організацій (СКУМО). У зустрічі взяли участь молоді люди зі Сербії, Словаччини, Канади, Росії, Румунії, Молдови, Болгарії та представники молоді з України. Обговорювалися проблеми українства, дефіциту достовірної інформації, питання мови, культури та освіти.

Родина за столом

17 березня – початок Великого Посту, який передував Великодню. У Лемківській світлиці лемки Чорткова відзначали традиційне свято Пуцання. Дійством колоритно диригував Степан Бубернук – голова Ягільницького осередку «Лемківщини». Найстарша лемкина Чортківщини Марія Бурдяк, майстриня витинанок і вишивки, розповіла про традиції лемківського Пуцання. Євген Голик пригадав давні проблеми нинішнього приміщення світлиці, добрим словом згадав ім'я Павла Гербути – багаторічного голови районного товариства, висловив подяку щирому меценатові Ігорю Ольшавському. Сільський голова с. Ягільниці Йосип Забрівський подякував Господу Богу за багатий стіл. У кожному слові архітектора Богдана Дудяка відчувався глибокий біль за лемків, за те же ми ту, а Лемківщина – там». Галина Грицьків, після щирих слів вітань і побажань, подарувала присутнім пісню на власні слова та музику.

Впродовж вечора лемківські танці і пісні виконували аматорські ансамблі «Любисток» з Ягільниці, «Горлиці» з Пастушого, «Перевесло» із Шульганівки. На забаві вигравав уже не дует, а тріо Гарберів – Микола, Ярослав, до яких долучився Сергій – син Ярослава. У танок пукалися всі – поважні лемки, у літах діти переселенців, їх молоді внуки та маленькі правнуки. Організатором незабутнього свята була Віра Криворук – голова міського товариства лемків. Голова районного товариства Марія Бабчук була відсутня на жаданому святі через поважні причини.

Молодість – це прекрасний час надії і впевненості у тому, що всі мрії обов'язково здійсняться. Час, коли зустрічаєш найвірніших у своєму житті друзів, коли закладаються основи майбутнього життя. Молодість – це події, котрі можуть стати доленосними.

Тому бажано Христині Соловій використати всі переваги цієї прекрасної пори. Віриться, що вона не стане черговою жертвою численних телевізійних шоу-проектів, з учасниками котрих я зустрічався (і зустрічаюся) на концертних майданчиках «на вершині» їхньої слави, а через рік-два вони кудись шезали, канули в Лету. Впевнений, що вона не стане, бо має надійний фундамент, міцну основу – народну пісню. Адже народна пісня всотала у себе мудрість, основи моралі, дух предків.

А пісні вигнаного, проте нескореного народу – лемків-русинів – хай стануть для неї вірними стежками майбутнього життя і творчості в цьому складному лабіринті сьогодення.

Ярослав ТЕПЛИЙ,
лауреат Міжнародних і Всеукраїнських конкурсів та фестивалів, мистецький керівник дуету «Червоне та Чорне»
Світлина Віктора СОЛИНКА
Національний Лемківський Портал України
Lemky.com

Презентація книжки А. Ядловського

17 березня в обласній науковій бібліотеці ім. І. Франка м. Івано-Франківськ відбулася презентація поетичної збірки А. Ядловського «У Бескидах – низьких горах». Анатолій Ядловський народився в м. Підгайці на Тернопільщині у лемківській родині. У 1975 р., після закінчення Тернопільського фінансово-економічного інституту, направлений на роботу в Івано-Франківськ. Його перший вірш надрукований у 1992 р. Згодом вийшли поетичні збірки «Зупинена мить» (1994), «Серце на долонях» (1995), «Дар Всевишнього» (2002).

Презентацію відкрив вступним словом доц. Степан Криницький – голова обласної організації ВУТЛ, відповідальний секретар СФУЛО. У заході взяли участь директор музейного комплексу «Лемківське село» у Монастирську Михаїло Тиханський, науковий співробітник цього музею Валентина Грабчак, поетеса і журналістка Анна Кирпан. Нова збірка віршів видана за підтримки Об'єднання Лемків Канади.

Презентація книг С. Тимченко

У березні в залі інформаційного центру Бориспільської бібліотеки (під Києвом) відбулася презентація книг Світлани Тимченко «Мамині мудрини» та «Мертві лемки йдуть». Друга написана у співтворстві з Євгеном Яхваном. У збірці новел «Мамині мудрини» простежуються, насамперед, автобіографічні мотиви, оповіді про дитинство і юність, що переплітаються з красою української природи.

Розлука з працьотківською землею, збереження українського коріння, питання національної ідеї піднімають автори у новелах другої збірки «Мертві лемки йдуть». Рецензент Л. Громадська пише: «У невеликих прозових творах звучить ностальгія за Батьківщиною, за отчим домом тих українців, які з різних життєвих обставин опинилися далеко від України... Авторів хвилюють біди рідного народу, зокрема лемків, яких різні режими розкидали по всьому світу. Адже сам Євген Яхван – лемко з діда-прадіда». На зустрічі з працівниками і читачами бібліотеки Є.Яхван розповів про трагедію депортації лемків, відвідання Лемківської Ватри у Польщі.

Звітна конференція у Львові

23 березня у приміщенні Львівської національної академії мистецтв відбулася Звітна конференція Львівської обласної організації ВУТЛ. До розгляду делегатів у Порядку денного стояли такі питання:

1. Звіт правління товариства «Лемківщина» за 2012 рік.
2. Звіт Контрольно-ревізійної комісії.
3. Різне.

Делегати заслухали звіт голови С. Майковича. Крім організації традиційних щорічних фестивалів у Нагірному, Городку, Дрогобичі, Бориславі, Пустомитах, розпочата робота над проведенням регіональної Лемківської Ватри на Львівщині. Перша така Ватра запалає цього року в с. Нагірне на Самбірщині. За звітний період проведено свято «Лемківська Велия», фестиваль-конкурс «Лемківська Писанка», Міжнародна наукова конференція «Акція «Вісла» – завершальний етап депортації українців Польщі», налагоджена співпраця з Музеєм-садибою Антоничів у Борятині, вперше видано перекидний «Лемківський календар на 2013 рік». Звіт голови отримав схвальні відгуки, а діяльність керівництва – задовільну оцінку. В обговоренні взяли участь голови і делегати районних осередків. Про роботу Фондації дослідження Лемківщини розповів її голова Петро Гандяк. Андрій Стадник представив діяльність обласного молодіжного об'єднання «Молода Лемківщина», яке з 2012 р. увійшло в структуру обласної організації ВУТЛ. У виступах В. Шуркала, А. Тавлаша, В. Ардана, Т. Рада піднято питання про омолодження товариства, співпрацю між старшим і молодшим поколіннями, вшанування пам'яті видатних лемків.

У роботі конференції взяла участь і виступила голова СФУЛО Софія Федина.

Відкриття пам'ятної таблиці

24 березня у с. Сімер Перечинського району на Закарпатті встановлено меморіальну

Продовж. на с. 2.

ХРОНІКА НОВИН

Закінчення. Поч. на с. 1.

таблицю воїну «Карпатської Січі» Юрію Свадебі на будинку, де він проживав. Організатором почину виступила Закарпатська обласна організація ВУТЛ (голова Василь Мулеса). Таблицю відкрили Василь Мулеса і Василь Свадеба – син січового стрільця. Після цього в сільському клубі відбувся святковий концерт.

Юрій Свадеба (1.06.1912 – 14.04.1987) народився у с. Сімер. Працював на Перечинському лісохімзаводі апаратником, майстром і начальником цеху. Служив у Чехо-Словацькій армії. Був членом молодіжної патріотичної організації «Карпатська Русь». Після окупації Закарпаття мадярами, переховувався в одностельцях.

Засідання Колегії ВУТЛ

6 квітня в приміщенні готелю «Нива» в Івано-Франківську (Урожайна, 5) відбулося засідання Колегії ВУТЛ з наступним Порядком денним:

1. Інформація про діяльність Колегії ВУТЛ за грудень 2012 – березень 2013 рр. Доповідав О. Венгринович.

2. Про створення відділень громадського об'єднання ВУТЛ у Полтавській, Одеській, Хмельницькій областях, м. Сімферополь та їх реєстрація. Доповідав О. Венгринович.

3. Підготовка до фестивалю «Лемківська Ватра» у Ждині та «Дзвони Лемківщини» у Монастирську, інших регіональних фестивалів. Доповідали О. Венгринович, С. Майкович, С. Криницький.

4. Розгляд пропозиції Президенту України про відзначення 70-річчя депортації українців з Польщі в 1944-46, 1951 рр. Доповідав С. Криницький.

5. Затвердження напрямків використання бюджетних коштів на 2014 рік. Доповідав О. Венгринович.

6. Проведення 5-го Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Лемківська писанка» у Львові. Доповідав П. Гандяк.

7. Інші питання: історія створення та діяльність обласних організацій. Плани роботи організації на 2013 рік.

На засіданні була присутня і виступала Софія Федина – голова СФУЛО Івано-Франківськ представляли С. Криницький, О. Данилів, Л. Мельничук, Ф. Лабик, М. Слишко; Львів – С. Майкович, П. Гандяк, Л. Плахтій, М. Шпак; Тернопіль – О. Венгринович, І. Дуда, М. Бабічук, Д. Антонюк. Всього 14 осіб.

Писанка як символ життя

27-28 квітня у Львові проходив 5-ий всеукраїнський фестиваль-конкурс «Лемківська писанка». Метою Фестивалю є збереження та розвиток лемківського писанкарства народними майстрами, які з покоління в покоління переносять задоване письмо на шпатель і добро, залучають широкі верстви молоді та дітей до вивчення прадавніх звичаїв українського народу, – вказують у програмі-проспекті організатори. Ними традиційно виступають: Степан Майкович – голова обласної організації ВУТЛ, Петро Гандяк – голова Фондації дослідження Лемківщини, Галина Вихованська – директор Дитячої школи народних ремесел, за підтримки Управління культури Львівської міської ради.

Свято проводиться в Дитячій школі народних ремесел (на Сихові), виставка писанок – у Музеї етнографії та народних промислів, майстер-клас – у Католицькому університеті. Для участі у конкурсі запрошуються народні майстри лемківської писанки та вчителі, діти та учнівська молодь у трьох вікових категоріях – від 6 до 16 років. У програмі Фестивалю передбачено «круглий стіл» на тему «Народні традиції та звичаї лемків».

Пам'яті жертв депортації

29 квітня у Львові відбулося вшанування пам'яті жертв депортації українців з території Польщі. В заходах взяли участь голова СФУЛО Софія Федина, голова Львівської обласної організації ВУТЛ Степан Майкович, голова Фондації дослідження Лемківщини Петро Гандяк, голова об'єднання товариств депортованих українців «Закерзоння» Володимир Середа, представники громадських товариств «Лемківщина», «Надсяння», «Холмщина», «Любачівщина». Учасники заходу поклали квіти до пам'ятного знаку жертвам депортації на вул. Снопківській.

Відомо, що 28 квітня 1947 р. розпочалася військова акція «Вісла» як завершальний етап масових депортацій українців на Захід і Північ Польщі. Внаслідок цього понад 140 тисяч людей втратили свої дімівки, а відтак – історію та матеріальну культуру.

«Лемківськими місцями Львова»

У квітні-травні ц.р. Львівська «Молода Лемківщина» та обласна організація ВУТЛ за сприяння Львівської міської Ради мають намір розробити екскурсійний маршрут по Львову, на карті якого виділять будинки, вулиці, пам'ятники і пам'ятні місця, пов'язані з життям і діяльністю видатних вихідців із Лемківщини. У запланованому проекті зроблено акцент на Львів 2-ої половини XIX – 1-ої половини XX ст., коли лемки зробили великий внесок у культурне зростання міста. «Лемківський маршрут» запропонував розробити керівник історико-краєзнавчої секції «Молодої Лемківщини» Богдан Сиванич. Проект вже отримав схвальні відгуки від громадських організацій та офіційних установ.

ТАМ,
НА ЛЕМКІВЩИНІ

Слова, музика і виконання:
Костянтин ПАВЛЯК

Як часто я бачу вві сні украдені гори,
Котрі стережуть від мене прикордонні дозори.

Я там ніколи не був й хтозна, чи потраплю коли,
Хоч ще півстоліття тому мої батьки жили.

Приспів 1-ий:

Там, на Лемківщині, наші місця святі,
Там, на Лемківщині, ще стоять наші хати.
Як ти, Лемківчино, живеш без нас в самоті?
Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

І я ночами не сплю, мов сновиди який.
Я знаю – мій шлях туди не буде легкий,
Бо там, де рівняють кордони, там щастя нема.
У нас різні закони та однакова тюрма.

Приспів 2-ий:

Але там, на Лемківщині, наші місця святі,
Але там, на Лемківщині, ще стоять наші хати.
Як ти, Лемківчино, живеш без нас в самоті?

Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

Ми по світу розкидані, неначе жиди.
Хто дав вам право вершити нашу долю,
«наші старші брати»?
Сповиті гори туманом, хто ж їх нам верне?
Я знаю, десь там понад Сяном є ті,
що чекають мене...

Приспів 3-ий:

Десь там, на Лемківщині, де стоять наші хати.
Десь там, на Лемківщині, наші місця святі,
Як ти, Лемківчино, живеш без нас в самоті?

Чи не зогнили, не заржавіли хрести на могилах дідів?

«ЛЕМКІВСЬКА
ПИСАНКА»

21 квітня 2013 році в Брошнів-Осадському Народному домі, в бойківсько-лемківській світлиці, за участі РМЛТ «Бескидське земляцтво», традиційно відбулося свято «Лемківської писанки», яке започаткував Юрій Марканич, якого нажалі уже з нами немає. Розпочала свято Оля Ціник (Марканич), привітавши всіх із наступаючими Великодніми святами, і провела майстер-клас з виготовлення вітальної листівки у старовинному великодньому стилі. Всі захоплено спостерігали за послідовністю і легкістю отримання виробу власними руками.

А далі свято ще більше наповнялося цікавістю, тому що почали розписувати Великодні писанки. Майстер-клас провела відомий писанкарка Нагловська-Шкимба Надія Василівна з міста Калуш із 20-річним стажем у розписі писанок. Її власні писанки знаходяться не тільки в музеях України, але й далеко за її межами (Польща, Словаччина, Америка...). Майстри розповіли і показали стародавню техніку писання воском, ознайомила з історією писанок, символікою, яку робили тисячі невідомих писанкарів упродовж століть і тисячоліть нашої історії.

Під час розпису писанок, всі хто брав участь, з наполегливістю і з цікавістю віднеслися до поставленого завдання. Як і в давнину, в розписі писанок брали участь цілі родини, від маленьких діточок до дідусів і бабусь.

Захід проходив у святковій атмосфері, майже всі присутні були одягнені в національні українські костюми.

Всі гості висловлювали щире подяку директору Народного дому Ваків Любов Степанівні, а також товариству «Бескидське земляцтво» – Ціник (Марканич) Олі та всім членам товариства, які залучилися до організації проведення дійства, яке символізує збереження та увіковічнення народних обрядів і традицій.

Це свято наповнило кожне серце безмежною Божою ласкою, щирістю, вірою, надією та любов'ю.

Мовою документів (пер. з польсь.).

ЛИСТ-ВІДПОВІДЬ

Генерального секретаря
Польської Академії Знань
Т. КОВАЛЬСЬКОГО

Головному представникові
Уряду Речі Посполитої в справах
евакуації українського населення з Польщі
Ю. БЕДНАЖА

Відповідаючи на лист із дня 1.04. ц.р. № 940/46/ВсК, важко дати ґрунтовну відповідь через невизначеність виразу про «сутність» Лемків, які проживають у сянському, горлицькому і сандецькому повітах. Розуміючи, що йдеться про їх походження і нинішню національну приналежність, подаю наступне:

Що стосується походження, то Лемки є таким же руським народом, як корінне населення к[олишньої] Східної Галичини, ще давніших руських воєводств; прийшли сюди однак пізніше, у XV столітті, були трохи змішані з Румунами, а осіли в краю мало заселеному Поляками; ці домішки, очевидно, були дуже незначні, швидко переомгла малоруська мова, однак із сильними польськими впливами. Через це Лемки розмовляють діалектом дещо відмінним від літературної української мови, але значно ближчим до неї, ніж до польської. Національно завжди вважали себе за «Русинів», а коли півстоліття тому все руське населення к[олишньої] Східної Галичини просвітилося і висловилося як «український» народ, консервативні Лемки залишилися при своїй старій назві Русинів або Руснаків і виявляли прихильність до староруської партії, прагнучи до поєднання з одним великим і неподільним російським народом, звідки пішла певна піддатливість до православної агітації, набагато сильніша, ніж в «Українців». З цього виникає, що хоч у стосунках до Поляків вони менш шовіністичні від націоналістичних Українців, проте зовсім не вважають себе за Поляків, а за частину неподільного руського народу; однак в останніх часах зросли «українські» впливи. Ніколи під час виборів Лемки не голосували за польських кандидатів, навіть селянських, а в часи гітлерівської окупації ніколи не ризикували. Таким чином, коли тепер вони «вважають себе за Поляків», то виключно для того, що хочуть залишитися в Польщі. Ця належність до польського зовсім кон'юктурна, щира хіба в небагатьох римо-католиків.

Про Лемків існує численна література.

Генеральний секретар
Тадеуш Ковальські

16 квітня 1946 р., Краків.

Довідка: Тадеуш Ковальський (1889-1948) – сходовознавець, професор Ягеллонського Університету з 1919 р., Генеральний секретар Польської Академії Знань у 1939-48 рр. (з 1951 р. – Академія Наук).

Катерина СМЕТАНА, м. Копичинці.

СПОГАДИ
ДИТИНСТВА

Хочу поділитися спогадами свого дитинства, що залишилися в пам'яті, а також розповідей моїх батьків, яких вже немає в живих, і старших сестер.

Сім'я наша складалася з 11 дітей. Батько – Петро Сметана, син Михайла, мати – Анна Сметана з родини Василя Теліщака. Діти – дочки Стефанія (1928 р.), Марія (1931 р.), Емілія (1933 р.), Катерина (1941 р.), Сини – Іван (1929 р.), Михайло (1938 р.), Семен (1945 р.), який народився в дорозі, на платформі поїзда, а троє дітей померли. Остання сестра Зіновія (1949 р.) народилася вже на Україні, в Копичинцях. Ми всі жили великою дружною сім'єю в с. Злоцьке, повіт Новий Санч.

У серпні 1939 р. сталася велика біда в родині: згоріла наша дерев'яна хата, а через три тижні почалася війна. Після пожежі залишилася лише купа попелу. Можна собі уявити, в якому становищі ми опинилися. Жити не було де. Якийсь час перебували в stodолі, а потім поселилися в старенькій хаті, де ніхто не жив. Жили в тій хаті, поки не збудували своєї. Двох синів забрали на роботу в Німеччину. В 1941 р. народилася я – дев'ята по рахунку, а троє дітей перед тим померли. В 1943 р. батьки збудували нову хату і ми перейшли жити до власної оселі. Але жити в ній довелося дуже мало, півтора року.

Була весна. Травень квітував на повну силу. Люди сіяли і садили. Тоді прийшла страшна звістка в село – про переселення на Схід. Мені на той час було 4 роки. Пам'ятаю сльози батьків. Тяжко було лишати рідну хату і все, що придбали за свій вік. Із шістьма діточками батьки їхали у невідомість. Проте вибору не було. Переселення було примусове, щоб [вирвати нас із рідної землі].

Транспорту нам не давали. Хто мав віз, могли взяти на нього, окрім дітей, трохи продуктів і одягу. Більше – нічого. Вигрузили нас на станції в Новому Санчі. Там ми пробули близько двох неділів під голим небом, аж поки набрали людей на цілий ешелон. Потім відправили в Кросно. Там поїзд заїхав у тупик і ми знову стояли більше як дві неділі, в голоді і холоді.

Хто мав якусь худобину, то виганяли пасти. [Місцеві] поляки тих людей били, а худобу відбирали. 12 липня 1945 р., на самого Святого Петра, нас перекинули в російський ешелон і завезли аж в Ново-Українку Кіровоградської області. Там знову стояли [на станції] більше як тиждень і ніхто навіть не спитав, чому і для чого ми туди прибули. Пізніше приїхали [люди] з колгоспу волами, запряженими до воза, і забрали [в село] за 18 км. Поселили нас в одній хаті, де жили мати, невестка і два хлопці. Вони нас прийняли гарно, дали їсти, пити. Ми в них і перезимували.

Навесні 1946 р. ми коровами вирушили на Захід, ближче до рідних, про яких дізналися в дорозі. Приїхали у Великі Борки під Тернополем. Там пробули трохи в знайомих і знову вирушили [шукати] своїх людей. В травні приїхали в село Чагарі до тети [тітки] Марії Ковальчук. У них вже жили три сім'ї, а ми були четвертою. Тут зустрілися зі своїми родинами – Ковальчуки, Лихоти, Брунарські, Якубяки. Вся родина поселилася в м. Копичинці, де проживають до сьогоднішнього дня діти і внуки. Батьки відійшли у вічність.

В одній хаті нас жило 40 осіб і на одній кухні варили їсти. Від травня 1946-го до весни 1947 р. ми вже жили в п'ятьох хатах. Тоді була посуха, нічого не вродило. Думали, що не перезимуємо, бо не було що їсти: ні зерна, ні картоплі, нічого. Але наш тато був майстер на всі руки, вмів мурувати, пічки класти, бочки робити, тому трохи заробляв по людях. Так ми дочекалися до весни. Навесні тато поїхав коровами до м. Монастирська і виміняв одну корову за один центнер кукурудзи. Ми вже мали що їсти. А в 1947 р. був дуже гарний урожай. Все зародило. Біди з їжею не стало. Старші заробляли на менших і кожен чимось [коприсним] займався.

Спогадів багато, про все і не розказати за один вечір. Ті спогади з нами, поки ми живі. А як нас не стане, то будуть пам'ятати наші діти і внуки. Пам'ять про пережите [переселення] не має загинути.

**НАШІ ЮВІЛЯРИ –
ВИДАТНІ ЛЕМКІВСЬКІ ДІЯЧІ**

- 130 – Григорій ГАНУЛЯК (*1.03.1883, с. Синява, п-т Сянїк + 29.08.1945, м. Сянїк) – письменник, журналіст, видавець. Голова Союзу українських купців у Львові (1928-34).
- 110 – Анна ДРАГАН-БОДАК (*3.03.1903, с. Розділя, п-т Горлиці + 8.12.1986, м. Борислав Львів. обл.) – народна співачка. Пісні записував М. Дзіндзьо.
- 60 – Анатолій ЯДЛОВСЬКИЙ (*12.03.1953, м. Підгайці Тернопіль. обл.) – економіст, поет, громадський діяч. Батьки – зі с. Кам'яна, п-т Новий-Санч.
- 140 – Василь МАСЦЮХ (30.03.1873, с. Нова Вєсь, п-т Новий Санч + 12.03.1936, с. Риманів-Здрій, п-т Коросно) – священик, доктор богослов'я. Доцент Львівського Університету (з 1912). Перший Апостольський адміністратор Лемківщини (з 1934).
- 70 – Володимир БІГУНЯК (*10.04.1943, с. Баниця, п-т Горлиці) – лікар-комбустіолог. З 1992 р. – професор Тернопільського медичного університету ім. І. Горбачевського. Доктор медицини (1996). Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (2002). Заслужений діяч науки і техніки України.
- 90 – Орест ЗІЛІНСЬКИЙ (*12.04.1923, с. Красна, п-т Коросно + 14.07.1976, похований в м. Свидник, Словаччина) – фольклорист, літературознавець. Професор Університету ім. Палацького в м. Оломоуц. Співробітник Чехо-Словацької Академії наук у Празі (1958-76).
- 90 – Василь КІТИК (*19.04.1923, с. Мисцова, п-т Коросно + 24.07.1984, м. Львів) – геолог. Доктор наук (1969). Вчений секретар, заступник директора Інституту геології і геохімії, член-кореспондент АН УРСР (1982).
- 210 – Олександр ДУХНОВИЧ (*24.04.1803, с. Тополі, Словаччина + 30.03.1865, м. Пряшів) – письменник, педагог, видавець.

Павло ГЕРБУТ, м. Чортків.

СПОМИНИ ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ

Село, в якому я народився, має поетичну назву – Королева Руська (Ново-Сандецький повіт). Розташоване в південно-західній частині Лемківщини і з трьох сторін граничить з польськими селами. Тільки на сході були лемківські села Богуща, Білцарева, Фльоринка. Навколо прилягали мальовничі карпатські краєвиди. Зі сходу на захід село розділяла невелика гірська річка, вздовж якої вилася кам'яна дорога. Верхівки навколишніх гір, що охоплювали село з двох сторін, були криті ялицевим лісом, а внизу лежали поля і луки.

На початку 1940-их років у селі проживало 130 родин, з яких чотири родини євреїв, а дві – поляків. Вся забудова села була дерев'яна, за винятком нашої хати, що була з цегли. Пізніше її розібрали на школу. Люди жили мирно, свято берегли свої звичаї, мову і народні традиції. Наші батьки і діди ревно слідкували за чистотою шлюбів, хоч з поляками дружили, вели торговельні справи, але не ріднилися. Не було жодного випадку, щоб наш хлопчеський женив на польці чи навпаки, хоч такий шлюб надавав чимало привілеїв і вигод. Честь і гідність лемківської спільноти усе!

Після початку війни мирну працю і стосунки людей схвилювали чутки про совітських емісарів (так їх у нас називали), які почали агітацію на виїзд до радянської України. В цьому їм допомагала німецька окупаційна влада, під якою ми перебували. Справа в тому, що Німеччина готувалася до війни з Радянським Союзом і задалегідь хотіла вивести своїх колоністів, які проживали на території УРСР. А вже в разі війни, їхня доля була б трагічною. Це була хитро задумана комбінація, щоб не дати повід для недовіри союзникам із боку німецької влади. Розпочалася компанія з вербування лемків для переселення на Україну. А вже ми – етнічні українці, погляди яких завжди були звернені на Схід, до своїх.

Незабаром до нашого села дійшла не лише чутка, але й самі совітські емісари. Почалася агітація: обіцяли «золоті гори». Уявіть собі, наскільки вдало вони агітували, коли більше 20 сімей дали згоду на виїзд.

Франц КОКОВСЬКИЙ

ЦІКАВІ ЗВИЧАЇ ЛЕМКІВ

Серед нашого народу, особливо в горах, заховалися шей досі деякі дуже старі й цікаві звичаї, що походять мабуть із поганських часів. Про кілька таких звичаїв довелося мені розвідати в селі Команча, Сянїцького повіту. Хоч вони тепер уже переводяться, тобто цих звичаїв під теперішню пору вже майже нема, всеж таки вважаю за доцільне зберегти хочби пам'ять про них.

1) **При будові хати.** Як господар задумє будувати хижу і вже вибрав площу, кладе через три ночі підранд на кожному місці, де має стояти угол хижі, по боханцеві хліба. Як того хліба ніщо не рушить, буде хижу на тому місці; як хліб «щось» рухнуло, вишукує інше місце. Люди, що мені про цей звичай розказували, пояснювали його так, що, мовляв, як «площа добра», то лише не має до хліба приступу, а там, де лихе («фрас») має приступ до хліба, будувати не годиться.

2) **При вогні від грому.** Як ударить грім та палить хату, не вільно вогню гасити, а щоби не ширився, повинна гола жінка тричі оббігти горючу хату довкола. Це напевно pomoже і вогонь не пошириться.

3) **Як корова тяжко телиться.** В господарстві, де корова тіжко телиться і ніяк не можна порадити, має слуга, що доїла цю корову, оббігти гола раз стайно довкола. Це зараз pomoже і корова легко отелиться.

4) **Як помре ворожбит.** Як помре «газда», що його баюсом рахували, треба йому вбити в чоло цвях, щоби не встав і по смерті ходив. Цей звичай довго тримався в горах, а розказували

Серед них записався і мій батько. Я досі не можу зрозуміти, чим керувався батько, коли зібрався в дорогу в 20-градусний мороз із трьома маленькими дітьми. Старшому з них ще не виповнилося шість років. А як бути з господаркою, де, крім будівель, худоби та іншої живності, нараховувалося більше 40 моргів землі та 17 – лісу? Все це батько залишав на руки діда Луки і слуги, який помагав йому в господарчі. Ми їдемо!

Пасажирський поїзд, не зупиняючись на полустанках, мчав на Схід, до кордону. Мама покорилася долі: лемкинї – слухняні і вірні дружини своїх чоловіків. Ми, малеча, в захваті, адже це для нас вперше. До того, мали добре обслуговування: німці свою обіцянку дотримали.

Перші несподіванки і розчарування почалися, коли нас пересадили з пасажирських вагонів у товарняки. Ми перебралися з вагона у вагон і поїхали далі. Посеред вагона стояли розпечені залізні пещі-«буржуйки». З нами також були радянські воєнки, дуже ввічливі, які повторювали, що в них все буде «харашо».

У мій гаманці зберігалися слюбини приїжджати до України, як ми приїхали на якусь маленьку станційку, заметену снігом. Паровоз стояв, окутаний паром. На пероні кілька саней, запряжених кіньми. Не помогли плачі і крики наших матерів. Дітей закутали в кожухи і з дзвіночками повезли у невідомість. Було нам незвичайно і навіть цікаво. Три родини привезли на хутір Дубінки, що за 3 км від села Шумляни Підгаєцького району. Родина Бортняків залишилася в селі на Високій горі.

Перезимували ми у невеликій хатинці, що одна, придатна для життя, залишилася на хуторі. Нас шестеро тулилися у маленькій кухоньці. Більшу кімнату ми відпустили нашим сусідам по нещастю, яких було 14 осіб. Так у тісноті та біді перезимували. Ми вижили завдяки доброті і помочі місцевих жителів, особливо Кашлюків і Шмуликів. Прошли роки, а людська доброта в трудний для нас час не забувається.

Далі буде.

мені, що ще в 1918 чи 1919 році в суді була розправа за «збездження трупа», при чому засудили тих, що цей звичай виконували.

5) **В селі Дальовій,** Сянїцького повіту, вважають стіл за дуже важну річ – «стіл важніший, ніж хліб». На столі не годиться посадити дитини, не годиться також поставити нічого гарячого. Кажуть, що не тому, бо стіл «освячений». Як хто в хаті вмере, то на столі кладуть трираменну воскову свічку, а це освячує стіл. Тільки в одному випадку можна людині стати на стіл. У часі весілля, як молоді та весільна дружина вертаються від потока, чи криниці до хати, де ходили своїм звичаєм митися. Молода, що приносить воду у відрі, стає на стіл і кропить всіх водою.

6) **В селі Чистогорб** та в околиці має молода по вінчанню та «по гостині», як уже приходять до хати, де має з молодим жити, роззути молодого зі «шкірнів» (чобіт). Це значить, що з того часу молода підлягає волі свого «газди». Доки молода молодого не «не зізула», не вважається за його жінку, хоч вінчання в церкві відбулося. Це дуже давній звичай, знаний ще з княжої доби.

Мені самому довелося перекладати кілька процесів про уневажнення подружжя, де молода, як аргумент, що її вінчання не було важне, наводила, що вона молодого «не зізула, хоч тацьо та мама ми били».

Літ.: Франц Коківський. Вибрані статті та оповідання. – Тернопіль, 2010. – С. 112-113. Правопис збережено.

Мовою документів

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
Приказ № 0078/42
22 июня 1944 года
г. Москва

**ПО НАРОДНОМУ КОМИССАРИАТУ
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СОЮЗА
И НАРОДНОМУ КОМИССАРИАТУ
ОБОРОНЫ СОЮЗА СССР**

Агентурной разведкой установлено: За последнее время на Украине, особенно в Киевской, Полтавской, Винницкой, Ровенской и других областях, наблюдается явно враждебное настроение украинского населения против Красной Армии и местных органов Советской власти. В отдельных районах и областях украинское население враждебно сопротивляется выполнять мероприятия партии и правительства по восстановлению колхозов и сдаче хлеба для нужд Красной Армии. Оно для того, чтобы сорвать колхозное строительство, хищнически убивает скот. Чтобы сорвать снабжение продовольствием Красной Армии, хлеб закапывают в ямы. Во многих районах враждебные украинские элементы преимущественно из лиц, укрывающихся от мобилизации в Красную Армию, организовали в лесах «зеленые» банды, которые не только взрывают воинские эшелоны, но и нападают на небольшие воинские части, а также убивают местных представителей власти. Отдельные красноармейцы и командиры, попав под влияние полуфашистского украинского населения и мобилизованных красноармейцев из освобожденных областей Украины, стали разлагаться и переходить на сторону врага. Из вышеизложенного видно, что украинское население стало на путь явного саботажа Красной Армии и Советской власти и стремится к возврату немецких оккупантов. Поэтому, в целях ликвидации и контроля над мобилизованными красноармейцами и командирами освобожденных областей Украины,

приказываю:
1. Выслать в отдаленные края Союза ССР всех украинцев, проживавших под властью немецких оккупантов.

2. Выселения производить:
а) в первую очередь украинцев, которые работали и служили у немцев;
б) во вторую очередь выслать всех остальных украинцев, которые знакомы с жизнью во время немецкой оккупации;
в) выселение начать после того, как будет собран урожай и сдан государству для нужд Красной Армии;

г) выселение производить только ночью и внезапно, чтобы не дать скраться одним и не дать знать членам его семьи, которые находятся в Красной Армии;

3. Над красноармейцами и командирами из оккупированных областей установить следующий контроль:
а) завести в особые отделах специальные дела на каждого;
б) все письма проверять не через цензуру, а через особый отдел;

в) прикрепить одного секретного сотрудника на 5 человек командиров и красноармейцев.

4. Для борьбы с антисоветскими бандами перебросить 12 и 25 карательные дивизии НКВД.

Приказ объявить до командира полка включительно.

Народный комиссар

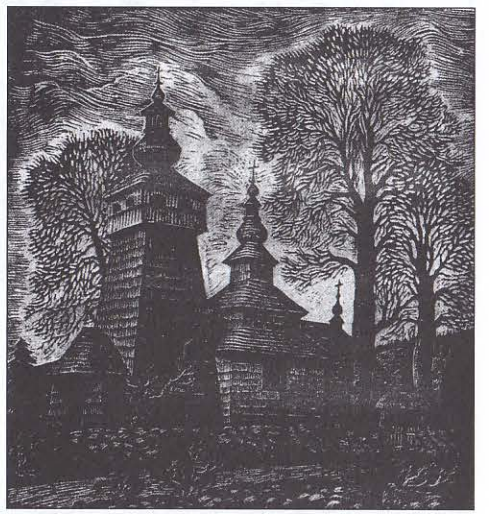
внутренних дел Союза ССР: **БЕРИЯ**

Зам. народного комиссара

обороны Союза ССР,

маршал Советского Союза: **ЖУКОВ**

Літ.: Євген Наконечний. Украдене ім'я: чому Русини стали Українцями. – Кам'янець-Подільський, 2013. – С. 21-23.

Мирон БІЛИНСЬКИЙ (1914-1984).
Лемківська церква. 1947.
Тонований папір. Лінорит.

**ЙОМУ ПІДКОРЯЛИСЯ
ВЕРШИНИ НАУКИ**

(До 90-річчя від дня народження
Василя Кітика)

Серед видатних українських учених – вихідців з Лемківщини, чільне місце займає геолог, член-кореспондент Академії наук України Василь Кітик.

Він народився 19 квітня 1923 р. в с. Мисцова Короснянського повіту в селянській родині. Село було відоме своїми культурними традиціями. Ще зовсім юним брав участь у визвольному русі підпільних формувань лемків.

Навчався у близькому містечку Дуклі. В 1941 р., як винятково здібний, став студентом 2-го курсу Української Вчительської Семінарії в Криничі. Тут сповна виявив свою жагу до науки. Часто велими досвідчені педагоги мали з ним неабиякий клопіт. Юнак задавав постійні питання з різних ділянок науки, що виходили далеко за межі планів педагогічної програми навчального закладу. Неймовірно зацікавлення студента Кітика викликали захоплення зі сторони педагогів і товаришів по навчанню. У 1943 р. він успішно закінчив курс навчання в Семінарії. Після закінчення курсу навчання в Семінарії був виселений до радянської України, де за мешкав на Тернопільщині.

Зустрівшись у Львові після вимушеної перерви, ми радо відновили дружні стосунки і спільну працю в ділянці розвитку історії та культури лемків. У 1951 р. Василь Кітик закінчив Львівський політехнічний інститут і працював у тресті «Укр-схід-фото-газ-розвідка». З 1953 р. працював в Інституті геології та геохімії горючих копалин Академії наук як аспірант, науковий співробітник, вчений секретар, заступник директора з наукової роботи, завідувачий відділом. У 1956 р. захистив кандидатську, а 1969 р. – докторську дисертації. З 1982 р. – член-кореспондент АНУ. Оpubлікував близько 170 наукових праць із геології, в т.ч. вісім монографій.

В. Кітик проводив значну наукову та організаційну роботу. Був головою міжвідомчої комісії, керував роботою ряду наукових симпозиумів, редагував тематичні збірники, був членом редколегії Республіканського збірника «Геологія і геохімія горючих копалин». Брав активну участь у підготовці молодих вчених.

До кінця життя залишався незмінним патріотом рідного краю, в якому народився, вивчав історію, культуру і побут земляків. Мріяв побачити Україну вільною і незалежною державою, а лемків – високоосвіченими і культурними будівничими. На жаль, невблаганна хвороба вивала його з наших рядів напередодні великих історичних змін. Помер 24 липня 1984 р. у Львові, де і похований.

Доречно згадати, що значні досягнення в науці здобули рідні брати Василя Кітика. Степан, який також закінчив Учительську Семінарію в Криничі, згодом вчився у Львівському медичному інституті, працював хірургом на Тернопільщині. Другий брат (ім'я не пам'ятаю) – юрист, після закінчення Львівського університету працював народним суддею в Збаражі та Тернополі.

18 лютого 2013 р. у Києві помер лемківський діяч

Степан ЗИНЬО.

Він народився 15 липня 1939 р. в с. Одрехова Сянїцького повіту на Лемківщині. Від 1963 р. і до останнього дня життя працював науковим співробітником в Інституті фізики напівпровідників Національної Академії наук України.

У товаристві «Лемківщина» – з першого дня його заснування. У 1995-96 рр. очолював Київське міське товариство «Лемківщина». Він не просто брав участь у всіх заходах, які проводилися в Товаристві, а був їх дійовим організатором і дуже сумлінним виконавцем. Завжди виважений, спокійний, усміхнений і радісний, він мав велику любов у серці до кожної людини. Він випромінював добру енергію, а свою доброту передавав ближнім.

Таким він зостанеться у пам'яті кожного, хто його знав і любив. Він залишив у смутку дружину Михайлину, дочку Наталку, зятя Юрія та онука Славчика.

Вічна Йому пам'ять!

Стелла Миронченко, Київ.

ПЕРЕЗЕРАМЕ СТАРЫ ЗНИМКИ

Весілля Гриця і Евы Смиїв в с. Баниця Горлицька, п-т Горлиці. 1930-і рр.

ПОСЬМІМЕ-СЯ КУСЦЬОК

Лемківський гумор

Дипломата

— Пане наuczитель! Як там ся справує мій сын?
— З вашого сына выйде добрий дипломата.
— А то чом?
— Бо він нигда не повіст правды...

Діліня хробаків

— Діти, повічте, як ся множат дойджовы хробаки?
Ванцьо: — Діліням.
— Як то розуміти?
— Рискальом.

До выгляду

— Ванцьо, чом єс надів порткы задом наперед?
— зьвідує-ся наuczителька.
— То не я. То сестра мі надавала.
— А ты де ся смотрив?
— До выгляду...

Єднаковы пси

— Барз гарді-с описав свого пса, — гварит наuczитель до Ванця. — Але такой самий опис зробив Петрусь. Як то розуміти?
— Нашы пси од єдної суки...

Єдно пытаня

— Хто одповіст на єдно пытаня, ставлю «пятку». Кілько зьвізд на небі? — гварит наuczитель на уроці астрономії.
— 10 миллиардів, — повів Ванцьо.
— А откаль єс про то ся довідав?
— А то юж друге пытаня...

Зрозумів

Наuczитель оповідав дітям з чого роблят полотно а сукно.
— Ванцьо, повіч: з чого вшыты твої споденкы?
— З маминоґо кабата...

Зеро

— Кілько буде, як одняти од десьят єдинку? — зьвідує-ся Ванця наuczитель.
— Зеро...

Зьвірина в Африцы

— Ванцьо, іменуї пят зьвірів, які ся водят в Африцы?
— Три леви, два слоны...

Іжачыха

— Діти, яка жывина ма такы ігли як іжак?
Ванцьо: — Іжачыха.

Істивни грибы

— Пане наuczителью! Ци вшыткы грибы сут істивни?
— Вшыткы. Но декотры лем раз.

Качка не ходит

— Діти, чом качка по воді пливат, а не ходит?
Ванцьо: — Бо ногами до землі не достас.

Кітка

Наuczителька бесьдує з учеником:
— Мав єс написати вшытко, што знаш о своїх коті. Написав лем: «Моя кітка вродила два котятка». Того замало.
— Мы тіж ся дивували. Пред тым мала пятьох...

Колюмб ступив ногом

Наuczитель: — Што зробив Колюмб, кед ступив ногом на гамерицку землю?
Ванцьо: — Ступив другом ногом.

Корова не выглядат

— Діти, хто зна як выглядат корова? — зьвідує-ся наuczителька.
Вшыткы мовчат, а Ванцьо гварит:
— Юж корова не выглядат, бо няньо забив выглед до буды.

Короткій май

Наuczитель: — Діти, котрий місяц в році єст найкоротший?
Ванцьо: — Май!
— А то чом?
— Бо ма лем три літери.

Крапелины

— Чом крапелины, кед падают на розпечену пательню, підскакуют?
Ванцьо: — Бо ся боят попечы!

Легке сьніданя

— Ванцьо, якбы-с мав мериндю, а я — дві канаккы, што бы з того вышло?
— Легке сьніданя.

Лекціи заламали

Наuczителька — Ванцьови:
— Ци няньо юж ти не помагют в одрабляню лекцій?
— Ніт. Тоты остатні заданя доцяп го заламали.

Майткы

Ванцьо не был в школі без два дни. На третій ден приходит.
— Ванцьо, чом єс не приходит до школы?
— Мама выжмыкали мі сподні, а они не высохли, бо не было хвилі.
— Добрі! То єден ден. А другій — чом?
— Пані наuczителько, справа была така. Ішов єм до школы, виджу, же коло вашой хыжи висьят майткы. І я ся вернув домів...

Ма цїле жытя

— Ванцьо, ты зас ся спізнав до школы! — гварит наuczитель.
— Мама мі повідали, жебы-м ся не спішыв, бо наперед мам ішчы цїле жытя.

Мерзит го

— Ци любиш, Ванцьо, ходити до школы?
— Гей, барз люблю. Но мня мерзит сьїдити довго за лавком.

ЦИ ЮЖ ЧЫСТО ПРОПАЛА ЛЕМКІВШЧЫНА, ци ішчы штоси буде тліло?

Дорогы братья а сестры, Лемкы а Лемкыны, мня барз то болит, бо-м єден з того снопка «остатніх моґіканів» ци пак зо старшых і правдивых Лемків, які ся остали і ішчы добрі памятают лемківску бесьду, яком ся спілкували нашы бабці а діды, няньове а мамы.

Памятам стары звичаї а традиції, як ся поводи́ли Лемкы при роботі, на одпочынку, на штоден, в неділю і сьвата. Лем прошу, жебы не было тото прынято, же ся хвалю. Цылком ніт. Прото мав єм, і ішчы мам, міцну памят і до гнеска памятам вшытко, што-м чув, як сої родиче бесьїдували медже собом, навет таке, што не конче бы пасувало слухати. Тото мі сьїдит барз глибоко од часу дітїньства.

А тепер на носы — осемдєсятка, як гварят, повна зріліст. Роботы юж тяжкой такой не мам і спати мі барз довго не треба, то што ся остає робити ночами? Споминам зышле і мысьлю, мысьлю... І лізут мі до головы всьїякы мысли, порівням прешле з гнешнім. А таке порівняня нашой гісторії з іншыми народами єст барз боляче.

Но, повічте, чом німці, індийці ци іншы люде, котры мают в своїм складі народову мішанину, обєднали-ся в державы і жыют си столітьями, не вышмарюют, не нишчат і не вытєсуют єдного універсального больвана. Жыйте сої як сами знате і хцете! Колиси Київську Русь, а тепер Україну, Пан-Біг чомси цылії час карат лютима сусьїдами, каждый з них лем думат, як бы для ся одгрызти кавальчык чуджого, присвоїти і преробити на свій лад. Нібы без рабунку не мож жыти. Най бы ліпше сами пропали до фраса, бо вшыткы люде мают право жыти по своїому, по справедливости. Но сильнішчы а підлішчы не хцут того.

Добрі о тым описав наш гісторик Іван Красовскій. В лемківскій культурі барз законсервовано з бесьїди, звичаїв і духовности часьїв Київской Руси. Прикладів а гісторичних фактів на тот темат єст велька кількіст. Приведу лем

єден малий примір. Лемкы до гнешнього дня «шкіпают, імают, отверяют, мечут, глядают», ужывают слова, знани од прадавних часьїв. (...)

В моїм ріднім селі Сьвяткові Великій православну церкву розобрили, а греко-католицку лишыли. По выселєню Лемків в селі осыли коло 20 родин поляків, котры приїхали зо знищєних войном сьїл. Они послали делеґацію до Варшавы і їм позволили переробити церков на костел. Так ся стара церков зостала. З-понад 150 хыж, лишыло-ся коло 20, котры заселили полякы. Село стало чысто польским. Як приїздиме на Ватру до Ждині, то неє де ся спєрти, бо не мамє нич нашого, хыбаль лышы-ся єден жаль на серци. Лемкы в Польшчы не мают ни своїх шкіл, ни церков, ани книжок для науки.

В Україні Лемкы ся обудили, створили товариства, а при них — культуролоґічни ансамблі, де сьпівають і таньцуют по лемківскы, выстугают на Ватрах а фестинах. Таке товариство створєне і в Калуші, а при нїм — ансамбль сьпіванкы а таньцу «Студенка», якому в 1996 р. надано титул «народний». Організуванїй і діточий «зразковий» колектив «Потічок». Хористкы «Студєнскы» сут убрани в ориґінальну одіж, яка ма по сто і вєце років. Сьпіваме і чы-таме правдивом лемківском бесьїдом, а не українско-лемківском мішанином-«суржиком». Зато мамє право пишты-ся, бо такого неє ниґде. В Польшчы Лемків польонізували, в Україні — зукраїнізували. Де ішчы можут жыти Лемкы? Хыбаль в Гамерицы. До чого призвєла асиміляція? В Польшчы нас обзывали русьїнами, на Сході — поляками, западенцями, в Галичынї — лемками, переселєнцями, А жаль! Бо што вартат квітник з єдном квітком? Богатий єст квітник, де сут розмаїтя квітів за назвом, формом а кольором.

Володимир ДРАНЬ,
заступник головы Калуской
міської організації ВУТЛ.

РОВЕРУВАНЯ ВНУКА ВАНЯ,

або так ти треба, стара торбо!

Новєля з циклю «Вундер-Кінґ од Сянока»

Поза тым, Ваньо мав ішчы велькій інтерес, жебы навчыти-ся їзды (не на козы!) на ровері. Но жебы їздити на ровері, треба было мати насамперед ровер і спортовий пляц. Ваньо вшытко тото мав. Для пляцу выбрав сої обору, а ровер мали уйко Штефан, на якому їздили до роботи на тартак. А охоты му не бракувало. В неділю ровер был все вільний, то Ваньо брав го і волочысь по оборі. Обора была спадиста, то він ставав на єдно пєдало, бо так му было выгідно, і ғыцкаючы ся спущав по оборі, а в кіньци сходил. Кед їзда на пєдалі юж ся внормувала, то Ваньо прешов до їзди на ровері як ся належыт. Ту му в нагоді став велькій камін, што лежав коло ясеня. Ліпшого приспособлєня му і не треба было. Ваньо выліз на камін, сьїв на сьїдло і ся одопхав. І ту ся стало тото, што мало ся стати. Ваньо зробив велькій блуд. Сьїдло было му завьсоко і він лєдво доставав ногами до пєдалів, так же загальмувати не годєн был. Ним водило по цылії оборі, то наліво, то направо, а тым часом ровер набрав обєртів і Ваньо не зчув-ся як влетів до стайні, з розгону бухнув до бабы Нацки, яка сьїдила на стільчыку і доїла корову. Баба бздикнула-ся зо стільчыка до калабані з ґноївком. Ваньо оминув бабу і полетів ішчы дале, аж до кута і зробив приземлєня в курячїм ґнїзді, де сьїдила квочка на яйцях. Баба Нацка рачкы вылізла з ґноївкы, обабрана з головы до нїг. Она не знала, што ся стало і што то за якась нечыста сила влетіла до стайні. Зо страху їй одняло гвар, але кед вздрїла ровер а Ваня, котрий вылізав з ґнїзда, вымашчєний яйцями і облїплєний пюрками як тот ґінду, то єй в момент проввало. Она наробила такого вереску, же ся

ползїтали вшыткы сусьїде. Они, як звиділи бабу Нацку обабрану до непознаня в подобі дьабла, якому лем бракувало рогів і котрий, заміст тройчака, з цыпом в руках загаяв наоколо хыжи «ґндуса» Ваня до пєкла, то зо сьміху мало сої не понадрывали брїхы. Дїдо Митро тіж выскочыв з хыжи на тот гармидер, а кед звидів бабу Нацку, яка шалєно, кобы їй пюрко в пырдель вставили, літала за внуком Ваньом, то радости му не было меж. Він сої ляпкав руками по колїнах і приповідав: «Так ти треба, стара торбо, так ти треба, будєш знати, як мі на старости літ надокучати!» Тым часом баба набрала таких шалєних обєртів, жебы дїгнати «ґндуса», же юж не годна была ся стримати. На третьому крузї доокола хыжи, баба ішчы ся спромогла повісти дідови, жебы ступив пыск, а зашпортала-ся в своєю довгому кабаті і кыцнула-ся. Тым ся скорыстав внук — «ґндус», який нияк не хтів до пєкла, в тїй же минуті нашов свое спасєня на грушцы. Бо добрі памятав бабину кривулю: з цыпом не хтів мати інтерєсу. Мав ляк, бо нераз видів як ним обєртали в боїску снопы, то з грушкы не мысьлів зыйти аж до того часу, покля баба Нацка не заспокоїт-ся. Але дїдо Митро мав інакшы мысли. Як глава родини, дав розказ Ваньови зыйти з грушкы, прити до згоды і порозумїня з бабом Нацком. А тот прикрий трафунок забыти. Квоку зарубали на росіл, натоміст посадили другу. На тому — конєц. Но дїдо Митро ішчы цылії тыждєн ходив по оборі і заєдно мымрив си попід нїс: «Так ти треба, стара торбо...»

Миколай ФУЧЫЛО
зо с. Воля Нижня, п-т Сянік.

Лемку! Маш бесьїдувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, гадати. Втовды лем будєш собом і шанувати Тя будут Люде.

«Дзвони Лемківщини» -

часопис Всеукраїнського Товариства «Лемківщина»

Наша адреса:

46001, м.Тернопіль, бульв. Т.Шевченка, 21, тел. 52-29-93.

Рєєстраційне свідочтво ТР 145

Замовлєння № . Тираж 1000

Обсяг 1 друк. арк. Друк офсетний.

Підприємєць Старух С. Є., м.Тернопіль, вул. Лукіянєвичина, 8. Тел. 42-52-13. E-mail: manager@vdruk.com

Редактор Ігор ДУДА

Редакційна колегія:

Олександр ВЕНГРИНОВИЧ (Тернопіль), Степан КРИНИЦЬКИЙ (Івано-Франківськ), Степан МАЙКОВИЧ (Львів).

Комп'ютерний набір і верстка - Тарас ВАШКІВ.

Висловлєні авторами думкы можуть не співпадати з позицією редакційної колегії.

Відповідальність за достовірність фактів несе автор публікації.

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексты.

Рукописи не рецензуютьєся і не повертаютьєся.